

A man with dark hair is shown in profile, looking towards the left. He is holding a baby in a patterned green and blue sling. The baby is sleeping with its eyes closed. The background is a softly lit indoor space with a window and some plants.

DEL 3

Könsnormer i bildspråket

Statens medieråd

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

Text: Elisabet Jonsved, Elin Jönsson och Statens medieråd

Form: Intellecta

Omslagsfoto: Johan Bävman

Statens medieråd 2017

DEL 3

Praktisk bildanalys – byt plats!

I del 3 ingår:

1. Ett lärarmanus – introduktion till den praktiska bildanalysen, sid. 4–5.
2. En övning i praktisk bildanalys – instruktion till elever, sid. 7–8.
3. Ett antal bilder till övningen i bildanalys, sid. 10–38.
Tips! Skriv ut bilderna enkelsidigt!

DEL 3

1. Lärarmanus till övningen i praktisk bildanalys

Syfte

I praktiken befästs det teoretiska. Eleverna får syn på könsmonster som de kanske inte tidigare reflekterat över när de får prova och experimentera med alternativa sätt att avbilda sig själva. Det i sin tur kan väcka nya typer av tankar och frågor.

Hur?

Eleverna arbetar två och två eller i smågrupper. Låt grupperna/paren välja en eller flera bilder. Elevernas uppgift är att härma de olika bilderna och fotografera dem på exakt samma sätt. De som identifierar sig som tjejer i klassen får en mansperson att härma. Ickebinära, transpersoner och de som är osäkra får välja vilket kön de vill härma och de som identifierar sig som killar får en kvinnoperson att härma. Det finns även gruppbilder att välja om eleverna skulle vilja utgå från det.

Skriv ut sidan 7–8 i det här dokumentet, det vill säga elevinstruktionerna till övning 2. Praktisk bildanalys – få syn på normer – byt plats! Dela ut pappret med instruktioner till eleverna. Med hjälp av punkterna på uppgiftspappret kan eleverna börja med att analysera bilden/bilderna. Därefter fotograferar de varandra med hjälp av en kamera eller mobiltelefon/surfplatta.

Denna uppgift kan göras enkel om eleverna inte arbetat med foto tidigare, det viktigaste är att skapa en diskussion och väcka frågor. Har din klass däremot arbetat mycket med foto kan du göra uppgiften mer avancerad med ljussättning, efterbehandling i redigeringsprogram och så vidare.

Hantera bildresultaten varsamt

Några av eleverna kanske upplever det obehagligt att vara med på bild. På förelagorna kan det förekomma poser som eleverna känner sig obekväma med eller som upplevs som pinsamma att härma. Självklart är det viktigt att eleverna får välja själva vilken pose de kan tänka sig att härma och att ingen tvingas in i något de känner sig obekväma i. Det är bra om klassen är överens om hur bildresultaten ska hanteras innan ni gör uppgiften. Till exempel att man inte måste visa bilderna i helklass om man inte vill, att alla bilder ska raderas efter redovisningen och att ingen får dela bilderna i sociala medier.

Ett bra sätt att ha kontroll över bilderna är att ni fotograferar med utrustning från skolan, digitala kameror eller lärplattor utan internetuppkoppling, utrustning du som lärare sedan samlar in. Använder eleverna sina egna telefoner finns större risk att tappa kontroll över bildmaterialet.

Redovisning

När alla är klara med sina bilder tittar ni på de bilder eleverna vill visa upp för klassen via en storbildskärm eller projektor. Diskutera följande:

1. Var det svårt att få ditt fotografi att bli likt ursprungsbilden? Vad var det i så fall som var svårt att få till?
2. Hur känns det att se sig själv avbildad på det här sättet? Känns det ovant/främmande/pinsamt? Vad är det i så fall som känns obekvämt eller konstigt? Hade du själv kunnat ta en sådan bild privat? Varför? Varför inte?
3. Var det någon kroppspose som gjorde att du kände dig mer respektgivande/mäktig? Var det någon kroppspose som gjorde att du kände dig mindre respektingivande/mäktig?

Tips på efterföljande uppgift – neutral pose

Nu har eleverna förhoppningsvis fått koll på stereotypa kvinnliga/manliga poser. Men hur ser egentligen en neutral pose ut? Finns det neutrala poser? Diskutera i klassen hur en könsneutral pose skulle kunna se ut. Låt därefter klassen experimentera med kameran, men denna gång utan förlagor. Kan de hitta en eller flera könsneutrala poser?

Vid redovisningen kan ni återigen diskutera fråga 2–3 samt:

4. Står personen på bilden i en könsneutral kroppspose? Diskutera vad det är som gör att posen upplevs könsneutral alternativt vad det är som gör att posen inte upplevs som könsneutral.
5. Har hen ett neutralt ansiktsuttryck/blick? Diskutera vad det är som gör att ansiktsuttrycket upplevs könsneutralt alternativt vad det är som gör att ansiktsuttrycket inte upplevs som könsneutralt.
6. Var det svårare att hitta könsneutrala poser än könsstereotypa poser?

DEL 3

2. Praktisk bildanalys – få syn på normer – byt plats!

Till eleven

Normer är ofta så självklara att vi inte alltid ser dem. Ett bra sätt att få syn på normer är att tänka tvärtom. Hur skulle det se ut om en man avbildas som kvinnan på bilden? Eller vad händer om en kvinna fotograferas som mannen på bilden?

Gör så här

Ni ska nu få välja ett bildporträtt och sedan fotografera en egen bild på exakt samma sätt som originalbilden. Utifrån kroppsposition, blick med mera ska ni försöka härma bilden exakt. Skillnaden är att ni som identifierar er som tjejer i klassen får en mansperson att härma, ni som identifierar er som ickebinära, transpersoner eller är osäkra får välja vilket kön ni själva vill härma och ni som identifierar er som killar får en kvinnoperson att härma. Ni kommer att få prova på både rollen som modell och fotograf. När den ene har fotograferats av den andre byter ni plats och gör uppgiften en gång till.

Börja med att analysera bilden ni har valt så att ni vet exakt vad det är ni ska härma när ni fotograferar er egen bild.

1. **Kroppspositionering:** Hur står modellen med kroppen? Har hen en pose som signalerar styrka och självständighet? Eller poserar hen på ett mer sensuellt sätt?
2. **Blick:** Vilken sorts blick har modellen? Är det en blick som tittar in i kameran och möter oss som betraktare på ett inbjudande/utmanande sätt? Eller är det en blick som möter oss på ett hårt och bestämt sätt? Möter blicken oss inte alls? Pyslar modellen med sitt, utan att bjuda in oss?
3. **Ansiktsuttryck:** Vilket sorts ansiktsuttryck har modellen i övrigt? Är det hårt? Eller mjukt inbjudande? Är munnen öppen eller stängd? Ler personen?
4. **Kameravinkel:** I vilken vinkel är fotografiet taget? Är det fågelperspektiv, så att modellen ser mindre och ofarligare ut? Är det godperspek-

tiv, så att modellen ser större och mäktigare ut? Är det normalperspektiv, så att vi möter modellen i samma ögonhöjd?

5. **Kläder:** Ni behöver inte förhålla er så noggrant till kläderna. Ni vill nå helhetsintrycket av bilden vilket kan betyda att om personen bär en ytterrock kan ni försöka bära något liknande. Har personen linne kanske ni också kan ha det eller till exempel en t-shirt. Även om personen på originalbilden visar mycket hud behöver ni självklart aldrig ta av er mer kläder än vad som känns bekvämt!
6. **Miljö:** I vilken miljö befinner sig modellen? Utomhus eller inomhus? Finns det några andra föremål/attribut på bilden förutom modellen? Ni behöver inte fota er bild i exakt samma miljö – personens uttryck och kroppsposition är det viktigaste. Men om det är ett föremål eller en miljö som används för att förstärka modellens uttryck, försök gärna hitta något liknande om möjligt.
7. **Bildutsnitt:** Hur nära står fotografen modellen – det vill säga hur mycket av modellen syns i bild? Det här är avgörande för att er egen bild ska bli så lik ursprungsbilden som möjligt.
 - a. Är det en närbild, där vi bara ser ansiktet? Ser vi en del av halshen? Hur mycket luft är det ovanför personens huvud?
 - b. Är det en halvbild där vi ser personen från midjan och uppåt? Hur mycket luft är det ovanför personens huvud? Ser vi en bit av låren eller är bilden redan klippt vid midjan? Ta i så fall, som fotograf, ett steg fram.
 - c. Är det en helbild där vi ser hela personen från topp till tå? Hur mycket bakgrund ser vi? Hur mycket luft är det ovanför personens huvud?
8. **Ljus:** Från vilket håll kommer ljuset i bilden? Hur ser skuggorna ut på bilden? Är det naturligt ljus eller finns det någon annan form av ljuskälla, till exempel en lampa? Försök hitta ett liknande ljus om ni tycker att det är roligt.

Extrauppgift

9. **Efterbehandling:** Är ni vana att arbeta i bildredigeringsprogram eller har en bra app kan ni efterbehandla era foton med skärpa, ljus, kontrast, färgkorrigering med mera för att få ert foto så likt originalbilden som möjligt.

DEL 3

3. Bilder till övningen i bildanalys¹

Tips! Skriv ut sid. 10–38 enkelsidigt.

¹ Bilderna till den här övningen kommer från Shutterstock.

